

Leon Papa XIII

Aron Hinunduman Guihapon. — Ang mga capopod-an nga maquita ug sinabuag didto sa haluag nga dagat sa cainsican ug sa guingon Océano Pacifico nga guican can Felipe II nga Hari sa España guingalanan nga Filipinas, igo nga hinqitan ni Hernando de Magallanes niadto sa mga quinasugdan sa siglo nga icapolo ug unum, dili cay guihalad laman sila sa Dios pag ogboc sa baybayon nila ang sagrados uyamot nga timaan sa Cruz, ngani man arong iingnon ta nga niadtong maong buhata guinaduat na nila ang mga sinugdan sa Religión Católica. Cutub niadto ang labing gutingoha ug guipanghinaot sa mga Romano nga Pontífice, tinabangan ug guinontan sa mga Hari sa España nga si Carlos V ug ang iang anac nga si Felipe II, mao ang pag-bauí sa mga tauo niadtong mga capopod-an sa cadiuatahan nila ug ang pagdalá ug pagconvertir canila sa Santos nga pagtoo ni Jesucristo. Tinabangan sa Dios ug sa alaguian usab sa mga cabudlay sa uban nga mga mapoangoron nga mga lalaque nga mga sacup sila sa lain-lain nga mga Caparian guidangat man quining mahal nga toyo sa dacu nga capalaran; ualá madugay cutub niana nga si Gregorio XIII naghunahuna na sa paghatag ug usa ca Obispo sa bagong cacistianosan ug pagtocod sa Obispado sa Manila. Mga pag-anamanam tood nga dili diotay ang mga nagacasunod niadtong mga matahum nga mga quinasugdan. Sa pagcamatood guican sa guinaoyonan guihapon nga mga pagsingcamot sa Among mga Nanhiona nga mga Romano Pontífice ug sa mga Hari sa España guicuhá man ang pagcaolipon; tungud sa pagpatoon canila sa mga letra ug mga arte ug mga oficio guipanodloan ang mga naturales sa mga maayong batasan, guipatindug ug guidayandayan ug

m̃ga matahúm ñga m̃ga Simbahan, guinadugañgan ang mang̃a Díócesis, m̃ga caobisphan, cay aron ang longsod ug ang Iglesia sa m̃ga Filipinos (ang long̃sod ug ang cacristianosan sa Filipinas,) mausuag ug mulabao unta sa iang cahimtang ñga civil ug iñgon man sa iang paghigugma sa tung̃ud sa Religión. Maiñgon niana man ang pagpanlalat niadto sa mang̃a catigayonan ñga cristianos sa ubos sa pagpanabang sa mang̃a Hari sa España ug sa Patronato ñga guinatugut canila sa m̃ga Romano Pontífice. Apan ang mang̃a paghitabó sa pagpañgubat nagbalhin dili pa dugay sa cahimtang sa cahusayan sa mang̃a long̃sod, ug iñgon man usab nalain ang nahitung̃ud sa mang̃a butang ñga sagrados. Cay sa pagluat sa Gobierno sa España sa iang catung̃ud sa ibabao niadtong m̃ga capopod-an, naondang usab ang patronato sa m̃ga Hari sa España; guinmican man dihá niana ñga ang Santa Iglesia nacadangat ug luag pa ñga libertad, ug nacabauí ang tagsatagsa sa ilang matood ug minatarung ñga macatung̃ud. —Ug aron niana dili unta mamaluya ug maraot ang catarung̃an sa cahusayan ñga cristianos, sa ualay lang̃an ug sa dili diotay ñga cacugui guinating̃uha Namó ang pagsusí cun unsa ba caha ang pagpaagui ñga labing maayo ug angay sa bag-ong cahimtang sa mang̃a butang. Mao quini cay guipaadto Namó didto sa Filipinas ang Among Delegado ñga extraordinario, ang talahoron ñga Igso-on ñga si Plácido Luis Chapelle, Arzobispo sa Nueva Orleans, aron sa pagtan-ao gayud sa ñgatanan. Ug sa pagcamatood quinatuman nia sa himpit ñga pagtuman ang guisogo cania; tung̃ud niana tacus man sia tood sa m̃ga pagdaig ug m̃ga pagolog. Sonod niana ug sa maayong palad nahitabo ñga ang Gobierno sa m̃ga Estados Unidos sa América buut maquigsabot ug lactod niining S. Sede sa alaguian sa usa ca pinilí ñga Comisión sa tung̃ud sa maayong pagpaagui sa paghusay sa uban ñga m̃ga calainan ñga nahitung̃ud sa m̃ga catigayonan ñga cristianos didto sa Filipinas. Sa dacong calipay sa Among buut mioyon man cami sa pagsonod ug pagpadayon sa guinasugdan na, ug guican sa dagcong cacuguí ug maayong buut sa mang̃a tauo ñga encargado niining m̃ga pagsabutsabut, naocab man ang usa ca alaguian ñga masayon sa pagabut ug pagdangat sa cahusayan ñga tutumanon didto caron. — Ang mang̃a guinbut-an ñga sa obus guipatalinhog Namó ang m̃ga hunáhuna sa uban ñga m̃ga Cardenales sa S. R. I. ñga nahitung̃ud sa Congregación sa m̃ga negocios extraordinarios, dugay ñga Among guinhunahuna, gui-

isipisip Namong nã ang labing angay sa mã catigayonan sa Iglesia sa Filipinas, guiasoy ug guipadayag Namong dinhi niining Constitución Apostólica ug nagapaabut camong nã ang ngatanan nã tungud sa labing hataas nã cagamhanan Among guinbut-an uban ang pagtabang sa pagcamatulid ug pagcamatarung sa publicong Gobierno, tutumanon sa dagcong pagsingcamot ug ualay lapas.

I.

Sa Tungud Sa Bagong Caotlanan Sa Mã Caobispohan (Diócesis).

Ang nahaona nã Among guituyó ug guihunahuná mao ang pagdugang ug mã sagrados nã Pono-an. Sa human na tocora ingon sa Among guiasoy, ni Gregorio XIII ang Diócesis sa Manila, sumala sa pagcadugang sa cadaghanan sa mã cristianos, ang uban mã naturales man nã nacadauat sa religión nã católica, ug ang uban mã guican sa Europa, si Clemente VIII naghunahuná nã quinahanglan pagdugangan ang mangã Obispos nã ilang mangã Ponoan. Ug tungud niana ang Iglesia sa Manila guitagaan man nia ug título nã Arzobispal, ug pagbuot man nia usab nã, human na guitocod ug totolo ca diócesis, ang mã Obispo sa Cebú, Nueva Cáceres ug Nueva Segovia, nahimo ug iang mã sufragáneo. Quini sila nadugangan pa sa tuig 1865 sa Obispado sa Jaro. Bisan pa niana ang caluag niining mã diócesis ingon man nã dagco, nã tungud sa calayó sa mã longosod ug caculian sa mã cadalanan, lugos macahorot ug pagsoroy ug pagvisita canila ang mã Obispo, cun dili ogaling sa hinlabihan nã cahago ug mã cabudiyay. Dayag man gayud ang quinahanglan sa dao pagconhod sa hinlabihan nã caluag sa mga daan nã mã diócesis ug pagdugang ug uban nã mã bag-o. Tungud niana padayonon guihapon ang Arzobispo sa Manila ug ingon man usab ang mã Diócesis sa Sugbu, Cáceres, Nueva Segovia ug Jaro, ug Among idugang ug tocoron caron ang lain nã upat ca mã Diócesis, nã mao quini: sa Lipa, sa Tuguegarao, sa Capiz ug sa Zamboanga, silang tanan, ingon man ang uban nã nanhiona, mã sufragáneas sa Metrópoli sa Manila. Labot pa niana, Among tocoron usab caron sa mã capopodan

nga Marianas ug usa ca Prefectura Apostólica, nga sa malactod ug ualay labot sa lain nga autoridad masacop canamo ug sa Among mga sucesores.

II.

Sa Tungūd Sa Metropolitano Ug Sa Mga Obispo Nga Mga Sufraganeo.

Ang Arzobispo sa Manila mao lamang ang magatipig ug magadalá sa Titulo sa Metropolitano; ang uban, ang mga mulingcod sa mga daan nga mga Sede, ingon sa mga muangcon sa mga bagong guitocod, tacus mapasacop cania sa cagamhanan ug ngalan sa mga sufraganeos. Ang nahitungud sa mga derechos nga paghiagoman sa Metropolitano ug ingon man usab sa iang mga catungdanan guinaasoy man sa mga leyes nga eclesiástico vigente. Ug buut cami nga canang mga leyes cun mga sogo tutumanon gayud ug labut pa, nga ang Metropolitano ug ang mga sufraganeo managsigbaton guihapon ug mga hunahuná sa pagcahigala ug paghigugma, ug nga sa adlao adlao mahogot pa unta quining mga hunahuná, nga masigtabang unta sila sa ilang mga buluhaton, ug masighiasoy sa ilang mga hunahuná, ug labi pa nga magacatigomtigom unta silá sa mga inobispo nga mga catigoman sa maingon nga pagcamasubsub cutub sa maabut sa pagcahalayo sa mga lugar. Sa pagcamatood dili tiao ang mga caayohan nga guican dihá sa pagsigoyon ug pagsighiangay sa mga hunahuná.

III.

Sa Nahitungud Sa Cabildo Nga Metropolitano Ug Sa Mga Cabildo Sa Mga Iglesia Nga Mga Supraganea.

Ang catahoran ug pagcataas sa Iglesia Metropolitana nangayo nga pagdayandayanan sia sa usa ca Colegio sa mga Canónigo. Apan diin cuhaon caron ang mga estipendio nga sa ianampa sa tagsa tagsa sa mga Canónigo guibahinbahin sa Gobierno sa España, mutanao ug magaproponer ang Delegado Apostólico. Ug cun pananglet tungud sa

pagcahamobo sa mga renta dili unta paigo sa pagsostener sa cadaghanan sa mga Canónigo ingon sa caniadto, sa pagconhod canila bantayan nga, apil cadto nga guingalanan ug mga dignidades, macaabut ogaling bisan laman cutub sa napolo. Catungud man sa Arzobispo ug ia laman ang paghatag nianang mga dignidades ug mga Canongias ug bisan unta pa sa mga beneficios nga anaa diha sa Iglesia Metropolitana: gauas lamang cadto nga tungud ba sa ley comun guinatipigan para sa S. Sede, cun mahitungud ba bisan unta nga patronato ug cun manhisacop sa cahimtang sa concurso. Maingon niana usab buut unta Camé nga sa uban nga mga Simbahan nga mga Catedrales ibutang ang mga Colegio sa mga Canónigo. Ug cutub nga dili quini mahimo, ang mga Obispo magabaton ug mga consultores ug uban nga mga Sacerdotes nga nadayag tungud sa ilang pagpoangod, quinaadman ug naanad sa mga bolohaton, mga Sacerdotes nga pinili sa clero secular ug regular, ingon sa guinabatasan pagbuhat sa uban nga mga Diócesis nga ualay Colegio sa mga Canónigos. Ug aron diha nianang mga Simbahan nga mga Catedrales nga ualay mga Cabildo dili caculangán ug caambong ug casilao ang mga sinagrados nga mga fiesta, canang mga naasoy nga mga consultor muasister sa Obispo nga magcelebrar canila. Ug cun pananglit tungud sa bisan unta nga hingtungdan dili macaasistir sila, ang Obispo magasupli canila sa uban sa mga labing tacus sa clero secular ug regular.

IV.

Sa Sede Vacante Sa Mga Diócesis Sufraganea.

Cun ang usa ca Diócesis sufraganea nga ualay Colegio sa mga Canónigo mahitabó nga maquita nga ilo sa Obispo, ang Metropolitano muangcon sa iang administracion, ug cun ualay ogaling Metropolitano, mahitungud sa Obispo nga labing mahadool ang pagbantay nianang Diócesis, apan catungdanan man nia nga pagapilion sa labing madali nga mahimó ug Vicario. Apan cutub nga dili cana matuman, ang Vicario General sa Obispo nga namatay magagobierno sa Diócesis.

V. Sa Clero N̄ga Secular.

Cay naquita ug nadayag man pagcaayo n̄ga ang clero n̄ga indígena sa bisan asa maoy sa dagco n̄ga capuslanan, pagacuguihan unta sa m̄ga Obispo ang pagdugan̄g sa isip sa m̄ga Sacerdotes n̄ga indígena; apan ila pagatinguhaon paguna ang pagandam canila sa n̄gatanan n̄ga pagpoangod ug m̄ga maayong batasan, ug n̄ga ilhon nila ug maayo ang pagcatacús nianang m̄ga tauo n̄ga pagatuguianan man sa m̄ga buluhaton, m̄ga oficio, n̄ga eclesiástico. Ug cadto sila n̄ga sa pagtuman sa ilang m̄ga catungdanan ug sa m̄ga batasan nila magpaquita n̄ga mulabao sa uban, ilang pagusuagon paganamanam sa labing hataas n̄ga m̄ga cargo. Pagtimanan quini ug maayo ug labí pa sa m̄ga tauo n̄ga mahitungud sa clero, n̄ga dili unta silá mapaapil ug mapadalahig sa m̄ga partido. Cay labon n̄ga tungud sa ley común guinadili na man n̄ga ang napahalad sa pagsilvi sa Dios, mahisacot sa m̄ga buhat n̄ga unay lamang sa m̄ga seglares, bisan pa niana, guihunáhuna Namo n̄ga tungud sa m̄ga caculian sa m̄ga adlao ug sa m̄ga butang, an̄gay, labi pa n̄ga pagalicayan quini didto sa Filipinas sa m̄ga tauo nga minsolod sa cahimtang nga eclesiástico. Labot pa niana, cay matood man n̄ga ang paghiusa sa m̄ga hunáhuna maoy ang labing dagco n̄ga cusug sa pagtuman ug bisan unsa n̄ga dagco ug himuluslan n̄ga buhat, canang pasighiusa, tungud sa caayohan sa religión, pagatinguhaon unta sa m̄ga sacerdotes n̄gatanan sa ualay gauas bisan ang m̄ga nahitungud sa clero secular cun sa m̄ga familia religiosa. An̄gay man gayud n̄ga cadtong m̄ga tauo n̄ga nahimo in̄gon ug m̄ga bahin sa lauas ni Jesucristo, dili unta managsigbaton ug m̄ga casina, ngāni ilang pagatuyoon n̄ga usa da ang ilang buut, ug n̄ga masighigumaanay sila sa paghigugmá sa pagcaminagso-on. Ug cay aron pagalimahan quining paghigugma ug pagabantayan pagdungān ang pagcamatinomanom [*sic*] sa m̄ga sógo, hinumduman unta sa m̄ga Obispo ang dagcong capuslanan n̄ga magacatigum sila ug m̄ga catigoman n̄ge [*sic*] sinodales sa in̄gon n̄ga pagcamasubsub cutub sa itogot sa pagcabutang sa m̄ga tiempo ug m̄ga lugar. Ug dao tutumanon nila quini, arang paabuton n̄ga masayon mahimo n̄ga usara ang ilang paghunáhuna ug pagpamuhat. Apan aron dili unta mabugnao dihá sa m̄ga sacerdotes canang guibuhi n̄ga paghigugmá,

ug mahidayon ug mahidugangdugang pa ang m̃ga virtudes ñga tacus sa pagca-sacerdote, añgay man caayo ang buhat sa m̃ga ejercicios espirituales. Busa pagcuguihan baya sa m̃ga Obispo ñga cadto sa m̃ga tauong tanan pinatauag sa pagsilve sa Guinoo, bisan lamang sa tagsa ca tolo ca tuig managpanhilit sila sa lugar ñga añgay sa pagpalangdong sa m̃ga camatooran ñga ualay catapusan, ug magpanhugas sila sa m̃ga cahugao sa abó ñga calibotanon ug magapausab sa espíritu eclesiástico. Iñgon man usab magapasingcamot sila tungud sa masubsub ñga pagsubaysubay ñga buhi guihaon diha sa m̃ga sacerdotes ang pag-estudio sa m̃ga sinagrados ñga quinaadman, *cay diha sa m̃ga ñgabil sa m̃ga sacerdote quinahanglan ñga pagatipigan ang quinaadman*, cay aron sa maiñgon niana macagtodlo sila sa m̃ga sacup ñga *sa baba sa sacerdote managpañgita sa sogo*. (Malachi II, 7)

Aron pagadangaton unta cana, mao sa ualay duháduhá ang labing mahigayon ñga magabaton sila ug m̃ga conferencia cun tungud ba sa moral, cun sa m̃ga cuestiones litúrgicas. Apan cun panañglet tungud sa pagcahalayo ug pagcamaculi sa m̃ga cadalanan, sa pagcadiotay sa m̃ga sacerdotes, cun lainba ñga m̃ga hingtungdan ñga maiñgon dili unta mahimo canang m̃ga pagtigom ug m̃ga conferencia, ang labing maayo mao caha ñga cadto sila ñga uala macaasistir nianang m̃ga conferencia, sa sulat mutubag sa m̃ga cuestiones ñga guinaproponer diha ug sa mahigayon ñga tiempo ilang ipadala sa Obispo.

VI. Sa M̃ga Seminarios.

Cun unsa ba ang paghing̃aua sa Iglesia sa nahitungud sa m̃ga Seminarios sa m̃ga batan-on ñga diha guinapaton-an cay m̃ga aspirantes ñga magatuyó musolod unta sa pagcasacerdotes, sa madayag caayo arang ta maquita dihá sa decreto (sogo) sa Concilio ng Tridentino, ñga maayo ilang guinicanan. Añgay man tungud niana ñga ang m̃ga Obispo managtingohá ug gagamiton nila ang ila ñga m̃ga cabudlay ug m̃ga cacuguí sa pagpatigayon ang tagsatagsa sa iang Diócesis ug usa ca balay ñga cutub sa ilang pagcabatan-on pagadauaton ug pagaton-an diha sa m̃ga sinugdan ñga m̃ga hataas ñga m̃ga (pagtolon-an) quinaadman, ang

m̃ga bata ñga boot magapari. Apan maayo gayud, ñga ang m̃ga magatoon pa sa nanhiona ñga m̃ga estudio mupuyó ñga guinalain sa usa cabalay, ug sa lain balay cadtong uban ñga magatoon na sa Filosofía ug Teología. Sa usa ug sa usa nianang m̃ga balay papuy-on canunay ang m̃ga bata, cutub ñga ordenahan ug m̃ga sacerdote, ogaling ug tacus sila niana; ug dili tugutan sa pagpauli sa ilang balay, cun ualay hingtungdan ñga mabug-at. Ituguian unta sa Obispo ang pagmando sa Seminario sa tauo ñga labing tacús (ug mulabao), bisan mahitungud sa clero ñga secular cun sa regular, ñga magauna sa uban tungud sa cabuutan ug cabatid sa pagmando, ug mulabao canila tungud sa pagcasantos sa iang m̃ga batasan ug quinabuhí: Sa tungud sa uban dihá sa ñgatanan ñga guinasogó Namó ug sa Among m̃ga Nanhiuna dili cay sa macapila laman, magapadayag paigo cun unsaon paghusay ang m̃ga estudio dihá sa m̃ga sagrados ñga m̃ga Seminario. Cun ualay Seminario, tinguhaon sa Obispo ñga ang m̃ga alumno sa iyang Diócesis pagaton-an sa m̃ga Seminario niadtong m̃ga Diócesis ñga labing mahadool. Sa bisan unsa ñga hintungdan dili tugutan sa m̃ga Obispo ñga dadauaton sa m̃ga Seminario cun dili cadtong m̃ga batan-on ñga arang paabuton ñga mapahalad sila sa Dios tungud sa m̃ga sagrados ñga órdenes. Cadtong uban ñga buut maamdám [*sic*] sa m̃ga oficio sa calibutan cun m̃ga cargos civiles, ug mahimo pa, panagan-an unta ug lain ñga m̃ga balay ñga guinganlan ug m̃ga victorio cun m̃ga Colegios ñga episcopales. Quinahanglan man sa catapusan ñga itogon sa labing mahogot ñga ingon sa sogo sa Apóstol, dili baya magadalidali ang m̃ga Obispo sa pagbutang sa ilang m̃ga camot, cun dili ñga ipausuag nila sa m̃ga sagrados ñga m̃ga órdenes cadto lamang ñga nagacaanam pagcaayo, ug guiandam ingon sa guiquinahanglan sa quinaadman ug sa virtud, macaghatag unta ug himayá sa capuslanan sa Diócesis. Bisan ang m̃ga nanhigoa na sa Seminario dili buhi-an sa ñgatanan; hinonoa aron paglicayan nila ang pagcaualay buhat, ug dili nila pagondangon ang pag-estudio sa m̃ga sagrados ñga m̃ga pagtolon-an angay man caayo ñga bisan lamang sa solod sa lima catuig sa human na sila ordenahi ug m̃ga Sacerdote, sa tuig tuig piliton sila pagpaexamen sa dogma ug sa moral, sa atubang sa m̃ga tauo ñga maquinaadmanon ug talahodon. Ug cay sa Roma usab pagablihan ug usa ca balay para sa m̃ga cabata-an sa Filipinas ñga buut mag-estudio sa hataas ñga m̃ga tolon-an, malipay Cami ug dacu

n̄ga ang m̄ga Obispo magpaanhi dinhí ug m̄ga bata n̄ga pinili, n̄ga anhá ug human na sila magtoon sa quinaadman sa Religión dinhí sa maong lincoranan sa camatooran, magapaambit uña sila nianá sa ilang m̄ga isigcayotan-on. Quining Santa Sede sa iang catungūd nagasingcamot sa labing mapiot n̄ga paningūha sa pag-usuag sa clero n̄ga secular sa labing hataas n̄ga cahimtang sa quinaadman ug pagcatalahoron n̄ga an̄gay sa m̄ga eclesiástico, cay aron sa tiempo n̄ga mahigayon magigo sa pagilis sa clero n̄ga regular dihá sa pagtuman sa cargo sa pagcacura.

VII.

Sa Pagtolon-An N̄ga Nahatun̄gud Sa Religion Sa M̄ga Cabataan Sa Universidad Sa M̄ga Estudio Sa Manila.

Dili n̄ga gayud tacus paabuton lamang ang m̄ga tingūhá sa Obispo dihá da cutud sa pagbantay sa m̄ga Seminario, cay canang uban n̄ga m̄ga bata n̄ga manambong sa lain n̄ga m̄ga escuelahan quinahan̄glang n̄ga ituguihan man usab sa ilang m̄ga cacugui ug m̄ga tingūha. Catungdanan man tood sa m̄ga mahal n̄ga ponoan n̄ga magtuyo ug pagcasincamot n̄ga ang m̄ga bata n̄ga managtoon sa madayag ug m̄ga letras, dili unta sila culangan sa quinaadman sa Religión. Busa, aron quini ihatag canila sa igo, tan-aon sa m̄ga Obispo ug ilang hicaplagaan unta n̄ga ang m̄ga magtotoon mabatid sa pagtuman sa usa catungdanan n̄ga dachu ug n̄ga ang m̄ga libro n̄ga pagaton-an dili unta mabuling bisan sa labing diotay n̄ga landong sa sayop. Ug cay Among guihisgutan ang m̄ga escuela pública, dili Cami buut n̄ga sailoan ang paghatag sa tacus n̄ga pagdaig sa halandon n̄ga Liceo de Manila, n̄ga tinucud sa gahum ni Inocencio X sa m̄ga Religioso n̄ga Donicano [*sic*]. Cay nacasilao guihapon tungūd sa pagcalubus sa iang Doctrina, ug pagcahamili sa iang m̄ga doctor, ug dili cay diotay da ang m̄ga bun̄ga ug m̄ga capuslanan n̄ga mingucan cania, dili lamang Cami buut n̄ga ang tanan n̄ga m̄ga Obispo sa dacung higudma [*sic*] mutan-ao cania con dili usab panlaban Namu ug sa Among m̄ga Manghisunod. Busa Among guilig-on ang m̄ga privilegio ug m̄ga honores nga tanan n̄ga guinatugut cania sa m̄ga Romano Pontífice n̄ga si Inocencio X ug XI ug si Clemente XII, ug gauás pa niana, tugutan pa

Namo sia sa título sa Universidad Pontificia ug buut Cami ñga ang mña grados académicos ñga ihatag didto may vale ñga sama sa uban ñga mña Universidades Pontificias.

VIII. Sa Mña Regulares.

Quining S. Sede sa pagpulus sa maayong cahigayonan ñga ihalad didto niadtong mña capupud-an ang bag-ong cahimtang sa mña butang, naghunahuná paghatag ug angñay ñga mña sogó cay aron ang mña Religioso sa maayong cabubut-on macabuhi unta pagsayon sa pagquinabuhi ñga caugalingon sa ilang instituto, ñga magasalig lamang sa mña buhat sa santos ñga ministerio, sa pagayo sa mña maayong batasan sa longñod, sa pagdugang sa pahiangñay sa mña catigayonan ñga Religiosos ug civiles. Among itogon pag-piot ang mña sacop sa mña órdenes religiosas ñga tutumanon nila pagsantos sa mña catungñanan ñga ilang guiangñcon sa pagbuhat sa ilang mña saad, “sa dili paghatag sa bisan quinsa ug hintungñdan sa escándalo.” (2 Cor. VI 3.) Magasogo Camé ñga ang mña sogó sa clausura tutumanon gayud sa ualay lapas; tungñud niana buut man Camé ñga silang tanan maghunahuná ñga quipilit paghogot tungñud niadtong decreto ñga guihatag sa Congregación sa mña Obispo ug mña Regulares sa adlao XX sa bulan sa Julio sa 1731 ug guinausab man pagbag-o tungñud sa Among nahiona ñga si Clemente XII sa mga letras Apostólicas *Nuper pro parte* sa 26 sa Agosto sa maong tuiga. Ang solondon ug guinacubtan sa clausura mao unta ang mña guitodlo sa lain ñga decreto ñga guihatag sa Sagrada C. de Propaganda Fide sa 24 sa Agosto sa 1780 ñga guiaprobahan man ni Pio VI. Labut pa niana tanan ñga mña lalaque ñga Religioso ñga nagapuyó sa Filipinas magdumdum una sa ñgatanan sa pagtahod ug sa pag-abiabi niadtong ñga mña guipahimutang sa Espíritu Santo sa paghopot sa Iglesia (Act. XX 28.); ug sa tapus na maghiusa sa clero secular sa labing mahogot ñga baligtos sa pagcaangñay ug paghigugma, dili unta managbaton sa ilang casingcasing ñga lain cun dili ang paggamit sa ñgatanan nilang mña cusug dihá sa buhat sa ilang ministerio aron sa pagtocod ug pagpatobó sa lauas ni Cristo, ñga silang tanan masiganñay sa maong mña hunahuná

ug m̃a tuyó. Ug aron ibton paghorot ang tanan ña m̃a hingtundan sa cabingquilan, buut man Camé ña didto usab sa Filipinas matuman cutub caron ang constitución *Firmandis* ña guihatag ni Benedicto XIV sa 8 sa Noviembre sa 1744, ug mao usab ang constitución *Romanos Pontífices* ña Among guicahusayan ug guinibot-an sa VIII sa Mayo sa 1881 ug pila ca capítulo sa m̃a guilantuguan ña nahitabú sa m̃a Obispos ug m̃a Misioneros sa Inglaterra ug sa Escocia.

IX. **Sa M̃a Parroquia.**

Cun hain ña m̃a Parroquia ang itoguian sa m̃a ministros sa m̃a órdenes Religiosas, pagtan-aon sa m̃a Obispos sa ubus na magsabut ug maghiyon sa m̃a Ponoan sa maong m̃a Familias. Ug cun pananglit dihá niana dunay ugaling ug calainan ña dili mahimo ang paghusay sa ilang caugaliongon papagbut-on lamang ang Delegado Apostólico.

X. **Sa M̃a Mision.**

Sa uban ña m̃a catigayonan ña sa solod sa cagamhanan sa Iglesia guinabansay aron dili unta madaot ang cabug-os sa pagtoo ug ang pagcahimpit sa m̃a batasan ug ang uban ña m̃a catigayonan ña nahitungud sa caayohan ña ualay catapusan sa m̃a calag, dunay lain ña icadugang, ug mao sa pagcamatood ña dacu uyamot ang capuslanan, mao cadtong m̃a pagbansay ña espirituhanon ña guingnanlan ug m̃a Misiones. Busa Among guinpanghinaot labí sa ngatanan ña sa tagsatagsa ca Provincia ibutang unta bisan mausa lamang cabalay ña arang capuy-an sa maualo ca Religiosos capin cun culang, ña ualay lain ña catungdanan cun dili ang pagvisita ug pagsoroy sa m̃a calongsoran ug maingon niana pagalima canila sa alaguian sa m̃a pag-uali. Cana pahimuslan tuod sa m̃a cristianos, apan labí sa ngatanang quinahannglanon man sa tungud niadtong m̃a tauo ña uala pa macaquita sa cahayag sa Evangelio. Nan, bisan asa igquita ang m̃a tauo ña salvages cun m̃a diuatahan pa ña musalig sa mabanngis ña pagsimba

sa m̃ga diuata pagtiman-an gayud sa m̃ga Obispo ug sa m̃ga pari ñga may catungdanan sila sa pagtinguhá ug pagconvertir canila. Tuñgud niana sa taliuala nianang m̃ga catauohan cuguihan pagtocod ug m̃ga puluy-anan sa m̃ga Sacerdotes ñga magatuman sa ministerio ñga Apostólico, ug dili igo ñga sila magacabig lamang sa m̃ga diuatahan sa pagpasolod canila sa Religión ñga Cristiana, cun dili usab magcugui sa pagtodlo sa m̃ga cabata-an. Canañg m̃ga puloy-anan cun m̃ga estaciones añgay ipahimutang ñga cun muabot na ang cahigayonan arang himoon ñga m̃ga Prefectura cun m̃ga Vicariato ñga Apostólico. Ug aron dili unta culañg ang igasustento ug icabuhí sa m̃ga nagabudlay sa Santos ñga ministerio ug pagusuag sa pagtoo, nagaagda Cami ñga sa tagsa ca Diócesis, gauas guihaon ang Institución sa Lion ñga guingalanan sa Propagación de la Fé, himoon unta ang m̃ga catigoman sa m̃ga lalaque ug m̃ga babaye, ñga magatinguha sa pagdauat ug pagtigon sa m̃ga halad sa m̃ga tauo ug itonol nila sa m̃ga Obispo ang m̃ga cantidad ñga natigon, ñga ibahinbahin paghorot sa m̃ga Misiones.

XI.

Sa Pamatasan Cun Disciplina Eclesiastica.

Ualay lain ñga iñgon ñga macagagahum sa pagcabig sa m̃ga sacerdotes sa catahoran sa m̃ga tauo maiñgon ñga pagdunganon nila ang pagtuman sa buhat sa ilang m̃ga gitudlo sa m̃ga polong. Ug cay guipahimutang sila sa itaas, polong sa Concilio sa Trento, ñga labao sa m̃ga butañg sa Calibutan, canila ipahinuñgud ang m̃ga pagtanao sa cadaghanan, iñgon sa usa ca salamin, ug canila usab cuhaon ang ilang paning̃nan. Tuñgud niana, quinahañglan ñga ang m̃ga Clérigo maghusay sa ilang quinabuhí ug pamatasan sa iñgon ñga pagcahimpit ñga diha canila dili unta maquita ug unsa ñga dili maligdon, matinahoron ug punó sa religión sa ilang pagpamisti, pagpanlacet, sa m̃ga polong̃ ug sa uban ñgatanan; ug ilang paglicayan bisan ng̃ani ang m̃ga diotay ñga m̃ga sayop, ñga dili na unta diotay diha canila, cay aron ang m̃ga buhat nila magapilit sa ñgatanan sa pagtahod canila. Ug aron himoon unta ang pagusab niining pamatasan cun disciplina eclesiastica ug sa pagtuman usab sa m̃ga guinbut-an niining Among̃ Constitución, ipaadto Namó sa Filipinas

ang Delegado Apostólico nãg estraordinario nãg magarepresentar didto sa Amon persona ug mao ang talahoron nãg Igsoon Juan Bautista Guidi nãg Arzobispo nãg Staupolitano. Nãg Among quitagaan ug mãg a ngãy nãg mãg cagamhanan; ug guitugon pa usab Namong nãg tingũhaon nia ang pagbalaod ug pagtigon ug Sínodo Provincial sa labing madalã nãg itugut sa mãg cricunstancia [*sic*] (cahintangã sa mãg butangã.)

XII.

Sa Tunãg Sa Paghidaet Sa Mãg Hunahuna Ug Sa Pagtahod Nãg Tacus Ihatag Sa Mãg Maghohopot.

Culang na lamang caron nãg ipahinungud Namong ang Among tingũg sa inamahanon nãg paghigugma sa ngãtanan nãg mãg mulopio sa Filiãinas [*sic*], ug ingon nãg mapiot cutub sa Among maabot, agdahon Namong sila sa pagbaton sa paghiusa, diha sa cahocot sa pagcadaet. Cana mao ang labing diotay ug magaan nãg guinapanãayo sa catungãdanan sa pagcacristianos: cay “Dacu pa ang pagca igsoon ni Cristo nãg dili ang pagcaigsoon sa dugo: sanglet cay sa pagcaigsoon sa dugo dili gumican ug lain cun dili ang panig-ingon sa lauas, apan ang pagca igsoon ni Cristo magapadayag sa panig-ingon sa lauas ug sa calag, ingon sa guisulat.” (Act. IV, 32.) “Ang cadaghanan ngãtanan sa mãg Cristianos (mãg fieles) magabaton lamang ug usa da ca casingcasingã ug usa ug maora sa calag.” (S. Maxim. Int. serm. S. Augustini C.) Guinapanãayo man usab sa caayohan sa religión, nãg sa niadto pa mao ang nahaunang guinicanan nãg tuboran sa mãg virtudes nãg sa mãg adao [*sic*] nãg miagui nagapabantog ug nagadayandayan sa longãod sa Filipinas. Guinapanãayo sa catapusan sa mil natood nãg paghigugma sa caogalingon nãg Patria (longãod), nãg dili macacuha sa mãg cagobot cun dili mãg cadaot ug mãg calisdanan. Ang mãg tauo nãg anaa sa pagcaponoan ug pagmando ilang pagtahoron ingon sa sogo sa Apóstol, *cay tanan nãg gahum gumican man sa Dios.* (Ad Rom. C. XIII, 2.) Ug bisan nabulag sila canamo sa mãg maluag nãg mãg dagat, apan masayod sila baya nãg nahimutang man sa ilalom sa pagpanlaban sa Sede Apostólica, nga mainãg nãg mugacus canila sa pinili nãg paghigugma, dili nãg gayud cabiyaan nia guihapon ang mãg pagbantay sa mãg catigayonan nãg ilang caogalingon.

Sogo man Namò sa catapusan ñga sa bisan unsang tuig quining Among m̃ga letras dili gayod pagasauayon cun tachahan ñga pagcasaypan cay dunay ogaling dihá ug unsa ñga guicuha cun guidugang pagcalit, cun tungud sa pagcadili mao sa Among buut, cun sa bisan unsang lain ñga sayop, ug ñga guihaon magavale sila ug mamaligon ug sa ngatanan pagadangaton nila ang ilang m̃ga casayoran, ug m̃ga quinahanglan tutumanon sa unsa ñga lapas, sa dili macaulang canila bisan sa labing diotay ang m̃ga generales cun m̃ga especiales ñga m̃ga decretos ñga Apostólicos, cun ang m̃ga hinatag, diha sa m̃ga concilios sinodales provinciales cun universales, ug bisan pa usab ang m̃ga catungud m̃ga derechos cun m̃ga privilegios sa m̃ga daan ñga Sedes sa Filipinas cun sa m̃ga Misiones ñga tinocod didto cun pagatocoron sa olahe cun sa bisan unsa ñga Iglesia cun m̃ga lugares pios; bisan pa ngani guicaligonan sila sa pagpanumpa cun confirmación ñga Apostólica ug sa bisan ñga lain ñga caligonan, ug bisan unsa ñga lain ñga butang ñga mahabatoc, bisan tacus ngani pagahisgutan pagtuyo, canang tanang m̃ga butang, sa bahin ñga magabatoc sa guinaasoy, sa pagtinuyo Among guiderogar caron. Ingón man usab Among guideclarar, guiasoy, ñga ualay vale ug dili mapuslan tanan ñga sa tungud niana arang ogaling tinguhaon sa bisan quinsa nga magamit ug cagamhanan mahibalo ug dili mahibalo. Buut man Cami ñga sa m̃ga copia niining m̃ga Letra bisan guinimprenta cun minolde, ñga guipirmahan sa quinsang Notario público ug sa bisan quinsa ñga nahimutang sa dignidad ñga eclesiástica ñga guipatican pa sa iang sello, catooohan sa maong pagtoo ñga ihatag unta sa pagdayag sa Among cabubut-on cun guipaquita unta quining maong diploma. Sa bisan quinsa dili icatugut sa ualay sala, ang pagpanlapas cun pagcabiquil sa pagcatinamastamas quining Among sulat (ñga Among guigama) sa Among erección, constitución, restitución, desmembración, supresión, asignación, agregación, atribución, decreto, mandato ug cabubut-on. Ug cun ogaling dunay quinsa ñga magpanghahas sa pagtuyo ug maingon, masayod sia ñga maholog sa caligutgut sa Dios ñga Macagagahum sa ngatanan ug sa iang m̃ga bulahan ñga m̃ga Apostóles, Pedro ug Pablo.

Hinatag dool can S. Pedro sa ubos sa singsing cun anillo sa Mananagat sa adlao XVII sa Setiembre sa 1902 sa Among Pagcapontífice sa tuig ñga icacaluhaan ug lima.

Lugar sa sello.

LUIS CARDENAL MACCHI.
(GUIPIRMAHAN)